

(Global research, 26.1.2010)

Прошломесечна посета руског председника Дмитрија Медведева турском колеги показује да две земље рапидно развијају блиске економске и политичке везе.

Судећи по свему, Турска је одустала од Европске уније, посматрајући је као бастион исламофобије и заточеника Сједињених Држава. И док Швајцарска забрањује минарете, а Француска протерује Хиџаб, популарна исламистичка влада у Истанбулу креће се у супротном правцу – подржавајући слободу ношења феса, храбро критикујући Израел и градећи мостове са Сиријом. Ово је ништа друго до фундаментално престојаванье турске политике ка својим природним савезницима – Арапима... и Русима.

Ово ново слагање са Русијом почело је 2001. године када су турски и руски министри спољних послова потписали Евроазијски акциони план сарадње (Eurasia Cooperation Action Plan). Сарадња се убрзала фебруара 2009. када је турски председник Абдулах Гул отишао у државничку посету Русији, током које је посетио и Татарстан, енергетски богату и просперитетну Аутономну републику Руске Федерације, насељену претежно Турцима муслиманске вероисповести стављајући цевоводе, нуклеарну енергију и трговину у центар пажње.

У прошлости Русија је имала слабе односе са Турском, која се од свог оснивања као Република 1922. сврстала уз западни табор и коју је Москва углавном гледала као одскочну даску за инфилтрацију Кавказа и њених туркофилских јужних република. Са сломом Совјетског Савеза 1991, Јељцинова Русија се повиновала хегемонији САД у региону и као последица тог отварања према западу, турске школе, грађевинске компаније и трговци су у великом броју долазили у бивше совјетске „области“ (Узбекистан, Казахстан, Киргистан, Таџикистан, Тукменистан). Догађаји од „9/11“ натерали су руског председника Владимира Путина да оде толико далеко, пожелевши добродошлицу америчким војним базама смештеним у неке од стратешки најбитнијих области. Деловало је као да се „Велика игра“ завршила несумњиво, поразом Русије.

Будући да се свет уморио од антитерористичке борбе под америчким патронатом, све

Пише: Ерик Валберг
субота, 06 фебруар 2010 19:07

више се чинило као да "Велика игра" ипак још није готова. У НАТО чланству су се Турској придружиле Румунија и Бугарска, чинећи тиме Црно Море де факто НАТО језером, што је алармирало све снажнију Русију.

Украјинска, са запада подржана, „Наранџаста револуција“ и пркосно навијање председника Украјине Виктора Јушченка за приступање НАТО и одстрањивање руске флоте са Крима као да су додатно пољуљали Русију. Јушченко је чак и наоружавао Грузију током њеног рата са Русијом 2008.

Међутим, није само Русија била презасићена новим рах *americana*. До 2007. више од 90 процената Турака имало је негативан став према Сједињеним Државама. Стога, није изненађујуће што је Турска почела да одступа од безусловне подршке НАТО и Америци, првенствено током инвазије на Ирак 2003. године, забраном пролаза кроз босфорски мореуз америчким ратним бродовима послатим као подршка Грузији 2008. и невиђеном критиком Израела након инвазије Газе.

Насупрот амерички спонзорисаних „обојених револуција“ диљем бившег социјалистичког блока, турска „зелена револуција“ је 2002. довела на власт религиозно оријентисану партију Правде и развоја (АКП). Њен политички правац је углавном био усмерен ка успостављању регионалне равнотеже и мирољубивих односа са суседима, укључујући Јерменију и Курде. Руски председник Владимир Путин је 2004. у Анкари потписао декларацију о сарадњи, коју су у Москви 2003. допунили Гул и руски председник Дмитриј Медведев. Тада је Гул изјавио: „Русија и Турска су суседне земље које развијају своје односе на бази узајамног поверења. Надам се да ће ова посета заузврат дати ново обележје нашим односима.“

Кључно за ово је предлог Турске за успостављање Платформе о кавкаској стабилности и сарадњи. Пратећи Гулову посету, турски медији су чак описали турско-руске односе као „стратешко партнерство“, што је несумњиво узнемирило Вашингтон.

Ништа од овога се не би одвијало без јаких економских интереса. Турско-руске економске везе су се навелико развиле током протекле деценије, са трговином која је 2008. достигала 33 милијарде долара, у којој су претежно заступљени гас и нафта, чинећи Русију турским партнером број 1. Чак је могуће очекивати да ускоро почну користити турску лиру и руску рубљу у спољној трговини.

Даље следи садржај посете Медведева Анкари од 13 јануара, која је примарно била фокусирана на енергетску сарадњу. Руски „Атомстроиекспорт“ је на тендеру добио посао изградње прве турске нуклеарне електране, а Медведев је био жељан да добије коначан пристанак турске на сарадњу при изградњи Гаспромовог гасовода ка Европи, „Јужни Ток“. Турска ће ускоро 80 процената свога гаса добијати из Русије, али на ову зависност се у светлу нових стратешких односа више не гледа као на несигурност.

Спорно је шта ће се даље догађати са адутом запада, гасоводом „Набуко“, за који је такође планирано да прође кроз територију Турске. Очекивања су да ће „Набуко“ преко Турске и Грузије снабдети Европу гасом из Ирана и Азербејџана. Узимајући у обзир односе између запада и Ирана и нестабилност Грузије, ова алтернатива руским плановима све више делује непривлачно. Прилично прорачунато, Азербејџан се већ прикључио „Јужном току“.

Комерсант је цитирао Гаспромове званичнике који су изјавили да би Турска ускоро могла да се придружи Италији и Немачкој као руски стратешки партнер. Италијанска ЕНИ суфинансира пројекат „Јужног тока“. Друга рука Гаспромовог „Пинцер захвата“ која иде око Украјине је „Северни ток“, за који је Немачка при крају прошле године дала своју финалну сагласност. Пољски министар је упоредио руско-немачки пројекат „Северни ток“ са пактом Молотов–Рибентроп из 1939. зато што цевоводи дозвољавају Русији да испоручује гас директно западној Европи и „заврне славину“ Украјини у случају да иста престане да плаћа или почне да краде гас, што се већ неколико пута под влашћу „наранџастих револуционара“ догодило.

Турска је може се рећи кључни играч у овој новој „Великој игри“, само што изгледа да је променила стране. Руски и турски премијери су изrekli наду да ће се међусобна трговина утростручити до 2015. и објавили планове увођења безвизног режима до маја ове године, „на послетку, безвизни режим ће без сумње довести до активирања сарадње између наше две земље“ изрекао је турски премијер Реџеп Ердоган.

Украјински председнички избори који су тренутно у току могли би да ослабе ветар у једрима „Јужног тока“. Оправданост новог гасовода би могла бити доведена у питање, уколико нови украјински председник успе да убеди Русију да ће се он/она постарати да не буде више таласања и нестабилности. Украјини су у тренуцима тешке економске ситуације потребни приходи од транзита, који би ако се, постојећи планови наставе, били изгубљени. Ипак штета коју су „наранџасти револуционари“ нанели украјинској

економији је већ fait accompli. Како је Александар Пар из немачког савета за спољне односе рекао „Украјина ће, под било којим руководством, покушати да искористи своју географску позицију, Руси су то схватили пре одређеног времена. То је управо разлог због којег им је очајнички потребно да заобиђу Украјину“.

Чак иако Украјина такође замени тимове и одбије НАТО планове за проширење, мораће да пронађе нову улогу, при томе највероватније не рачунајући на провизије од транзита. Кандидат за председника Виктор Јанукович је сигнализирао да би потписао споразум о економској сарадњи са Русијом и изгладио постојеће политичке проблеме, као што су питање руске флоте и могуће признање Јужне Осетије и Абхазије. Турска би врло лако могла да се уклопи. „Ако ће нека западна земља признати независност Абхазије, онда је то Турска због присуства велике Абхаске дијаспоре“, истиче Пар.

Не постоји разлог због ког Украјина не би могла да се прикључи прогресивном руско-турском савезу, заснованом на регионалној стабилности и миру, насупрот оном који је под вођством НАТО мотивисан сукобима и непријатељством. Након овога једино би луди грузијски председник Михаил Сакашвили остао у донкихотовској борби са ветрењачама, као диктатор сметнуте државе – тотално супротно од намењене му улоге НАТО витеза на челу источног марша. Чак и огорчени турски противник, Јерменија, делује жељна да се прикључи новој поставци, што је и прошлогодишња размена амбасадора демонстрирала.

(Превод **НСПМ**)